

1989 рік

Крюкова Неоніла Валеріївна – за концертні програми 1985-1988 років.

Неоніла Валеріївна народилася 14 листопада 1943 року в селі Попівка Онуфріївського району на Кіровоградщині.

У неї було важке, але цікаве і незабутнє дитинство. Саме від мами вона почула страшні спогади про голодівку. «Ніби відчувала обов'язок поділитися. Та пам'ять їй пекла, – згадувала Ніла. – Мама казала, що з їхньої родини жодна людина тоді не померла. У нас у дворі досі є глибочезний колодязь, метрів на двадцять. Коли дід Роман, баба Ярина та їхні старші діти побачили, що «активісти» ходять по дворах і забирають останню картоплину, то додумалися: в отой колодязь уночі спустили діда, він, стоячи на зрубі, вирив із двох боків ніші. Там помістили п'ять мішків пшениці й шість мішків картоплі. Кожної ночі діда спускали в колодязь, і він набирав пшенички і штук шість картоплин. Вночі варили баланду на всю родину. «Активісти» щоразу дивувалися: «Як це ви не вмираєте? Десятеро дітей! У вас щось заховане!». Лазили, шукали на горищі, штрикали списками під стріхою, кругом у стіни – і нічого не знаходили. ...Не можна забувати, що і чому тоді сталося.

Кожного року нам потрібно ставити на вікні запалену свічку в пам'ять про своїх загиблих у 33-му родичів, чи й за весь народ, який, незважаючи на нелюдські плани, залишився в книзі Життя...»

Закінчила Олександрійське училище культури. У 1963 р. двадцятирічною дівчиною Ніла Крюкова розпочала свою трудову діяльність директором Долинського районного будинку культури на Кіровоградщині. Мріяла про навчання в театральному інституті, тож поїхала до Києва. До іспиту приготувала сценічний сюжет із абітурієнткою, яка в останній момент відмовилася від вступу до інституту. Кмітлива Ніла знайшла вихід: замість партнерки поставила стілець, попередила комісію, що буде грати «в ролях за двох», і, перебігаючи з місця на місце, зіграла сценку. Її прийняли на навчання. Після закінчення Київського театального інституту (1967) рік пропрацювала артисткою Полтавського музично-драматичного театру ім. Гоголя, потім у літературному театрі «Слово» при Спільноті письменників України одночасно з Олесем Гончарем, Ліною Костенко, духовним учителем Григором Тютюнником, Миколою Вінграновським, Василем Земляком, Євгеном Гуцалом. З 1975 р. вона – артистка розмовного жанру Національної філармонії України, учасниця декад української літератури та мистецтва в

усіх країнах колишнього Радянського Союзу, сотнях шкіл, куди філармонія направляла її з плановими виступами. Всім серцем намагалася донести дітям українське слово, створити образ їхньої батьківщини – України, пізнати себе і свій народ, розбудити в них національну свідомість.

Всупереч заборонам підготувала 17 сольних концертних програм за творами українських письменників. Актриса з принциповою громадянською позицією.

1981 року разом із Галиною Менкуш Неоніла Валеріївна наважилася поставити моновиставу «Маруся Чурай» за забороненою поемою Ліни Костенко.

1984 року створила моновиставу за романом Олеся Гончара «Собор», що був заборонений свого часу радянською цензурою. Запис телеверсії моновистави здійснило творче об'єднання «Культура» 1993 року.

1986 року однією з перших виступила в Чорнобилі перед ліквідаторами аварії на ЧАЕС.

У жовтні 1990-го – приєдналася до «Революції на граніті» (студентського голодування на Майдані).

Знялась у фільмах: «На Київському напрямку» (1967, Ганна), «Пропала грамота» (1972), «Кайдашева сім'я» (1993, баба Параска).

2004 р. – учасниця помаранчевої революції. Неоніла Валеріївна намагалася донести українське слово й дітям; її виступи пам'ятають у сотнях шкіл, куди філармонія направляла актрису з плановими виступами.

З 2006-го, після травми хребта, – прикута до лікарняного ліжка і візка.

22 серпня 2008 року на своєму творчому вечорі вона майже впродовж двох годин (уже в інвалідному візку!) читала твори українських літераторів. Коли схвильований поет Дмитро Павличко вивіз її на сцену, глядачі в залі піднялися на ноги і довготривалими оплесками зустріли артистку.

Хоч очі більшості глядачів блищали щирою сльозою, але як радісно було на серці від того, що вона знову на сцені. І полинули у глядацький зал слова І. Франка:

Земле, моя всеплодющая мати,

Сили, що в твоїй живе глибині,

Краплю, щоб в бою сильніше стояти,

Дай і мені!

Вона просила сили у землі, бо вірить у неї як у цілюще джерело, звідки можна черпати насагу, любов, віру і надію. Вже багато років Ніла Крюкова співпрацює з Науково-дослідним інститутом українознавства, засновником та директором якого є професор, академік П. Кононенко. Її ім'я золотими буквами назавжди занесено до почесного списку Ради піклувальників Інституту.

Тож Неонілі Крюковій, актрисі з принциповою громадянською позицією, самою природою відведене місце серед найвизначніших жінок України, гуманістів нашої епохи.

Нагороджена орденом князя Ярослава Мудрого V ст. (18 серпня 2006).

20 серпня 2008 року присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави – за визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку національної культури, натхненну творчу і життєствердну мистецьку діяльність.

Дізнатися більше:

Коротя-Ковальська В. Україно, ти – моя молитва! Штрихи до портрету Неоніли Крюкової [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.ndiuvi.org.ua/fulltext.html?id=1835>. – Назва з екрана. – (Дата звернення 01.02.2018).

Шевченківські лауреати 1962-2012: енциклопедичний довідник / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – К.: Криниця, 2012. – 864 с.